

Ἡ συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο μάθημα «Κατηχητικό γιά Κατηχητές».

Ἀπό τό βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα Κατηχητική, σελ. 330.

«Πρός περαιτέρω ἄσκησιν τοῦ κατηχητικοῦ αὐτοῦ ἔργου προσαπαιτοῦνται καί ἄλλα τινά προσόντα, ἅτινα θά ἠδυνάμεθα νά διακρίνωμεν εἰς διανοητικά καί ἠθικά. Καί τά μέν διανοητικά προσόντα τυγχάνουσι κυρίως δύο, αἱ γνώσεις καί τό διδακτικόν ἢ κατηχητικόν χάρισμα.

(α) Καί ὑπό μέν τόν ὄρον γνώσεις ἐννοοῦμεν βεβαίως καί τάς ὑπό τῆς Παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης παρεχομένας, ἀφοῦ ὁ κατηχητής εἶνε διδάσκαλος ἀπευθυνόμενος κυρίως πρός παῖδας καί κατά τάς ὑπό τῆς Παιδαγωγικῆς ὑποδεικνυόμενας μεθόδους καί συντελουμένας προόδους ρυθμίζων τήν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Σοβαρωτέραν ὅμως καί σπουδαιότεραν θεωροῦμεν διά τόν κατηχητήν τήν γνῶσιν, τῆς ἁγίας Γραφῆς, οὐχί ἀπλῶς τήν γνῶσιν τοῦ ἐκ τῆς Βίβλου μαθήματος, τό ὁποῖον πρόκειται νά διδαχθῆ, ἀλλά τήν γνῶσιν, τήν ὁποῖαν παρέχει συνεχῆς μελέτη τῆς Βίβλου καί πολλή οἰκειότης πρός αὐτήν. Ὁ κατηχητής πρέπει νά ἔχη τοιαύτην πρός τήν Βίβλον οἰκειότητα, ὥστε οἰονδήποτε γεγονός αὐτῆς, τό ὁποῖον ἀποόπτως θά ἀνεφέρετο ὑπό τινος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ὄχι μόνον νά εἶναι γνωστόν εἰς αὐτόν, ἀλλά νά εἶνε οὔτος εἰς θέσιν νά ἀνεύρη αὐτό ἄνευ δυσκολίας ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τῆς Βίβλου, ἀκόμη δέ καί νά καθορίζῃ τήν σχέσιν αὐτοῦ πρός τήν ὅλην Βιβλικήν ἱστορίαν. Δέν πρέπει ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ κατηχητής νά ἀρκῆται εἰς τά βοηθήματα, ἅτινα ἄλλοι συνέγραψαν περί τῆς Βιβλικῆς ἱστορίας ἢ ἐν γένει περί τοῦ περιεχομένου τῆς Βίβλου, ἀλλά εἶνε ἀνάγκη νά μελετᾷ

καί αὐτός μετ' ἐπιμελείας πολλῆς τήν Βίβλον. Τοῦτ' αὐτό ἰσχύει καί περὶ τῆς ἄλλης ὕλης τῆς κατηγήσεως, τήν ὁποίαν ὁ κατηγητής δέον νά σπουδάζη καί ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν της.

(β) Διδακτικόν δέ ἢ κατηχητικόν χάρισμα λέγοντες δέν ἐννοοῦμεν μόνον τήν φυσικήν δεξιότητα πρὸς ἀφήγησιν, τήν ὁποίαν ἀπαντῶμεν καί παρὰ πολλοῖς μετρίας τυχοῦσι παιδεύσεως, καί ἥτις φυσική δεξιότης καλλιεργούμενη διὰ τῆς κατηχητικῆς ἐπιστήμης ἀναδεικνύει τόν κατηχητήν ἐξόχως ἔλκυστικόν, σαφῆ καί ἐπαγωγόν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀλλ' ἐννοοῦμεν κυρίως τήν ἰκανότητα τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι εὐθύς τό εἰς ἐκάστην περιστασιν χρήσιμον καί ἀρμόζον καί οἰκονομεῖν τοὺς τε λόγους καί τά ἔργα κατὰ τήν εἰς ἐκάστην στιγμήν παρουσιαζομένην χρείαν. Τοῦτο ἄλλοι ἐκάλεσαν εὐστοχίαν φυσικήν ἢ παιδαγωγικήν, tact κατηχητικόν. Καί βεβαίως ἡ εὐστοχία αὕτη προκειμένου περὶ ζητημάτων συμπεριφορᾶς τοῦ κατηχητοῦ πρὸς τοὺς κατηχουμένους καλλιεργεῖται ὑπὸ τῆς ἀπό παιδῶν καλῆς ἀνατροφῆς, ἧς ἔτυχεν ὁ κατηγητής ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ταχύτης τῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ κατὰ τήν στιγμήν ἐκείνην χρησίμου καί ἀναγκαίου, ἡ ἐτοιμότης περὶ τήν ἐξεύρεσιν τοῦ πληροῦντος τήν ἀνάγκην ταύτην, ἡ εὐστροφία περὶ τοῦ συνδυάζειν τό ὠφέλιμον καί οἰκοδομητικόν μετὰ τοῦ τερπνοῦ καί εὐχαρίστου, τό ἱεροπρεπές καί σοβαρόν μετὰ τῆς χαριτολογίας καί τοῦ εὐθύμου, ἀποτελοῦσα φυσικόν χάρισμα, τό ὁποῖον ὑπὸ τήν καλλιέργειαν τῆς κατηχητικῆς θεωρίας ἀποδεικνύεται πρώτης τάξεως τάλαντον ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς κατηγήσεως.

6. Τά ἠθικά δέ προσόντα τοῦ κατηχητοῦ, πολλῶ σοβαρωτέρας σημασίας τυγχάνοντα τῶν διανοητικῶν μέχρι σημείου, ὥστε ἐκεῖνα νά καθίστανται σχεδόν ἀχρηστα ἄνευ τούτων, θά ἠδύναντο νά περιληφθῶσιν εἰς τήν ἀρετήν τῆς ἀγάπης, ὑπὸ τήν γενικωτέραν αὐτῆς ἔννοιαν μετὰ τῶν εἰδικωτέρων ἐκδηλώσεων αὐτῆς τῆς ὑπομονῆς καί τῆς προσηνείας.

(α). Ὁ κατηχητής δέον νά φλέγηται ἐξ ἀγάπης θερμῆς πρὸς τόν Κύριον ἐξ ἑνός, καί πρὸς τούς ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένους ἐξ ἑτέρου. Ὁ λόγος τοῦ Παύλου «ἡ γάρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλά τῷ ὑπέρ αὐτῶν ἀποθανόντι καί ἐγεροθέντι». (Β' Κορινθ. ε' 14), ἀποτελεῖ ἀρχήν, τήν ὁποίαν πᾶς κατηχητής δέον νά καταστήσῃ ζῶσαν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ἐάν ὄντως θά ἤθελε νά εἶνε ἐντολοδόχος τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ἔργῳ τῆς κατηχήσεως, ἀναπληρῶν καί ἀντιπροσωπεύων Αὐτόν ἐπαξίως. Πρὸ παντός ὅμως ἡ ἄλλη ἀρχή, τήν ὁποίαν ὁ αὐτός ἐγκαθίδρυσεν ἀπόστολος διά τοῦ πρὸς τούς Θεσσαλονικεῖς παραδείγματος αὐτοῦ, «γενόμενος ἡπιος ἐν μέσῳ αὐτῶν ὡς ἂν τροφός θάλπη τά ἑαυτῆς τέκνα καί εὐδοκῶν μεταδοῦναι αὐτοῖς οὐ μόνον τό εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί τήν ἑαυτοῦ ψυχήν, διότι ἀγαπητοί αὐτῷ γεγονάσι». (Α' Θεσσαλ. β' 7), κατ' οὐδένα λόγον δέον νά λησμονῆται ὑπό τοῦ κατηχητοῦ. Πρέπει οὗτος νά καθίσταται ἀληθινός πατήρ καί γνήσιος φίλος τοῦ κατηχουμένου γινώσκων τούς πειρασμούς, εἰς τούς ὁποίους ὑπόκειται οὗτος, τάς κλίσεις καί τό ἰδιαίτερον περιβάλλον αὐτοῦ, γινόμενος αὐτῷ τά πάντα, ἵνα πάντως αὐτόν σώσῃ, καί πρὸ παντός ἄλλου κατακτῶν τήν ἐμπιστοσύνην καί ἀγάπην αὐτοῦ. «*Ama et fac quod vis*», (ἀγάπα καί κάνε ὅ,τι θέλεις), ἀποτελεῖ ἀξίωμα, ἰσχύον κατ' ἐξοχήν ἐν τῇ κατηχητικῇ διδασκαλίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ, ὡς επομέν, πᾶσα μέθοδος καί πᾶς διδακτικός κανὼν καθίσταται νεκρόν καί ἀνίσχυρον γράμμα, ἐάν δέν ζωοποιῆται ὑπό τοῦ πνεύματος τῆς ἀδόλου καί ἀνυποκρίτου ἀγάπης.

(β) Ἡ ὑπομονή καί μακροθυμία ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον ἠθικόν προσόν τοῦ κατηχητοῦ, προφυλάσσον τό κῦρος αὐτοῦ ἀπαραιμίωτον παρά τῷ κατηχουμένῳ καί καθιστῶν αὐτόν οὐ μόνον σεβαστόν, ἀλλά καί ἀγαπητόν εἰς τοῦτον. Κατηχητής ἐξοργιζόμενος καί κραυγάζων ἐπί παρεκτροπῇ τινι τοῦ κατη-

χουμένου ἔξομοιοῦται πρὸς αὐτόν καὶ συλλαμβάνεται παρεκτρεπόμενος καθ' ὃν χρόνον ἀποπειρᾶται νὰ διορθώσῃ τὸν παρεκτραπέντα. Εἶνε δέ ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν, ὅτι μόνον τότε δύναται τις νὰ διορθώσῃ τὸν παρεκτραπέντα, ὅταν καθιστᾶ αὐτῷ αἰσθητόν, ἀφ' ἑνός μὲν ὅτι κινεῖται οὐχὶ ἐκ παραφορᾶς τινος, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης καὶ εἰλικρινοῦς ἐνδιφέροντος, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅτι ἴσταται ἐπὶ ἠθικῆς βᾶθμίδος πολὺ ἀνωτέρας ἐκείνης, ἐφ' ἧς εὐρίσκεται ὁ παρεκτραπείς. Πόσον δέ καταπίπτει τὸ κῦρος τοῦ κατηχητοῦ παρὰ τοῖς κατηχομένοις ἐξ αἰτίας τῶν ἐξάψεων καὶ παραφορῶν αὐτοῦ, δύνατί τις ν' ἀντιληφθῇ ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν δοκιμάσουσιν οἱ ἐν τοῖς σχολείοις παῖδες ἀτακτοῦντες κατὰ τὰς ὥρας τῶν παραδόσεων διὰ νὰ ἐνοχλήσωσι διδασκάλους εὐεξάπτους καὶ εὐερεθίστους, προκαλοῦντες τοὺς μαθητὰς αὐτῶν δι' ἀδίκων ὑποψιῶν καὶ ἀλόγων ἐπιτιμήσεων καὶ ἀπρεπῶν χαρακτηρισμῶν ἢ καὶ ὕβρεων. Ἡ ὑπομονὴ καθίσταται περισσότερο ἐπιβεβλημένη εἰς τὸν κατηχητήν, ὅταν πρόκηται περὶ κατηχομένων βραδυνῶν, ἐχόντων μὲν ἀγαθὴν τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ μὴ βοηθουμένων ὑπὸ ἐπαρκοῦς ἀντιληπτικῆς ἰκανότητος. Ἀκόμη καὶ «ἀνόητος καὶ βραδὺς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται» ἐάν παρουσιάζηται ὁ κατηχούμενος, δεόν νὰ ἔχη τὴν ὑπομονὴν ὁ κατηχητής, ἵνα καὶ «σταδίους ἑξήκοντα» συμπορευθῇ μετ' αὐτοῦ «διερμηνεύων αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ». (Λουκ. κδ' 13, 25, 27).

(γ) Ἡ προσήνεια τέλος πρέπει νὰ περικοσμῇ τὸν κατηχητήν περισσότερο παντός ἄλλου διακόνου τοῦ Εὐαγγελίου. Τοῦτο δέ, διότι ὁ κατηχητής συνήθως διδάσκει μικροὺς παῖδας, οἵτινες φύσει ἀρέσκονται πρὸς τὴν φαιδρότητα καὶ ἀπωθοῦσι πᾶσαν κουραστικὴν σκυθρωπότητα καὶ σοβαρότητα. Βεβαίως ἡ προσήνεια αὕτη δέν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἐλαφρότητα τοῦ χαρακτῆρος, ἀλλ' οὔσα ξένη ὅλως πρὸς τὴν κωμικὴν ἀστεειότητα

τήν καταλύουσιν τήν ἱεροπρέπειαν τῆς θρησκ. διδασκαλίας γνωρίζει νά διασκεδάσῃ τήν ψυχρότητα, πολλῶ μᾶλλον τήν σκαιότητα τοῦ προσώπου τοῦ κατηχητοῦ καί νά ἀρτύῃ τόν λόγον αὐτοῦ χάριτι, ὥστε νά καθιστᾷ αὐτόν εὐχάριστον ἅμα καί οἰκοδομητικόν εἰς τούς ἀκούοντας. Τό ὑπό τοῦ Παύλου παρατιθέμενον χωρίον τῶν Παροιμιῶν «ἰλαρόν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός» (Παροιμ. κβ΄ 8, Β΄ Κορινθ. θ΄ 7) ὁ Αὐγουστίνος ὡς επομεν, ἐφαρμόζει καί ἐπί τοῦ κατηχητοῦ, ἀκριβῶς διά νά ἐξάρῃ τήν ἰλαρότητα τῆς καρδίας τήν ἀντανακλῶσαν καί ἐπί τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὅταν ὁ κατηχητής συνδιατρίβῃ καί ἀναστρέφῃται μετὰ τῶν κατηχουμένων.

7. Ἄλλ' ἀσκῶν τό ἔργον αὐτοῦ ὁ κατηχητής δέν πρέπει ποτέ νά λησμονῇ, ὅτι τό ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε πρωτίστως ἔργον τοῦ Κυρίου καί ὅτι οἱ κατά τάς χριστιανικάς γενεάς ἀναφαινόμενοι κατηχηταί καλοῦνται νά συνεχίσωσιν αὐτό τό ἔργον τοῦ Κυρίου ἀναπληροῦντες καί ἀντιπροσωπεύοντες Αὐτόν ἐν τῇ διακονίᾳ ταύτῃ. Ὅφείλουσι λοιπόν κατ' ἐξοχήν οἱ κατηχηταί «καθώς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καί αὐτοί οὕτω περιπατεῖν» (Α΄ Ἰωάν. β΄ 6). Καί εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι διά πάντας τούς χριστιανούς ὁ Κύριος προβάλλεται ἠθικόν πρότυπον καί ἰδεῶδες, πρὸς μίμησιν τοῦ ὁποίου πάντες ὀφείλουσι νά ἐργάζωνται, πρὸς παντός ὅμως πρόκειται ἰδεῶδες ἀνυπέρβλητον καί μοναδικόν εἰς τούς κατηχητάς, διότι ὁ Κύριος ἐχημάτισεν οὐ μόνον ὁ Ἰδεώδης καί τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλά καί ὁ Ἰδεώδης καί τέλειος κατηχητής, ὁ εἷς καί μόνος Καθηγητής, πρὸς τόν ὁποῖον οἰοσδήποτε συγκρινόμενος δέν δύναται ν' ἀποκληθῇ κατηγητής. (Μαθ. κγ΄ 9). Πράγματι δέ, καί μόνον πρόχειρον καί ταχύ βλέμμα ἐπί τῆς εἰκόνας τοῦ Κυρίου, ὅπως ἐμφανίζουσι ταύτην εἰς ἡμᾶς τά Εὐαγγέλια, ἐξαρκεῖ διά νά παρουσιάσῃ τά ἔκτακτα καί μοναδικά χαρακτηριστικά τοῦ τελείου καί ἀπαραμίλλου κατηγητοῦ, περί τοῦ ὁποίου ἐλέχθη καί ἐξακολουθεῖ

νά ἰσχύη, ὅτι «οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος». (Ἰωάν. ζ' 46). Ἀσθενέστατα σκιαγραφοῦντες ἀπαριθμοῦμεν τὰ κυριώτερα τῶν χαρακτηριστικῶν τούτων».

Π.Ν. Τρεμπέλα Κατηχητική σελ. 330,331.

Ἡ συνέχεια εἰς τό ἐπόμενονον μάθημα.

Ἀπό τό κατηχητικόν βοήθημα τοῦ Ἀρχιμανδρίτου π. Δανιήλ
Ἀεράκη: «Χειραγωγία Χριστοῦ» σελ. 239

Λειτουργική ἀγωγή

Ἄς δοῦμε τούς τρόπους τῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς.

1. Ἡ ὀρθόδοξη λατρεία δίνει μεγάλες εὐκαιρίες λειτουργικῆς ἀγωγῆς, καί μάλιστα κατά τόν πιό ἐποπτικό καί ἐπαγωγικό τρόπο. Ἐνας δάσκαλος, γιά νά διδάξει ἐποπτικά ἓνα μάθημα στά παιδιά, εἶναι ἀνάγκη νά προμηθευτεῖ τόσα καί τόσα πράγματα: χάρτες, ὄργανα, μηχανήματα κ.λ.π. Ἐνῶ ὁ κατηχητής, προκειμένου νά διδάξει λειτουργικό μάθημα, ἔχει ἔτοιμο τό ἐποπτικό ὑλικό. Ὁλόκληρος ὁ ναός καί τά ἀντικείμενά του εἶναι μέσα ἐποπτικῆς διδασκαλίας.

Στήν ὀρθόδοξη λατρεία ἔχουμε αἰσθητά σημεῖα, πού μ' αὐτά νοοῦμε τίς ὑπεραισθητές, τίς οὐράνιες πραγματικότητες. Ὅπως ὁ ἄσαρκος Λόγος τοῦ Θεοῦ σαρκώθηκε «συγκαταβαίνων τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων», ἔτσι καί στήν ὀρθόδοξη λατρεία τά ἄυλα καί πνευματικά σαρκοῦνται κατά κάποιον τρόπο μέ ὅλα τά αἰσθητά σημεῖα. Ἱερές εἰκόνες, ἱερά σκεύη, ἱερά ἀντικείμενα, ἱερά βιβλία, ὅλα ὅσα βρίσκονται μέσ' στόν ὀρθόδοξο ναό εἶναι εἰκόνες τῶν οὐρανίων πραγμάτων.

Ἐποπτικό ὑλικό ἔχουμε ἔτοιμο γιά λειτουργική διδασκαλία. Εἶναι ὁ ναός. Καί στό σημεῖο αὐτό θά τονίσουμε, πώς ἰδανικός τόπος γιά τό μάθημα τοῦ κατηχητικοῦ σχολείου, τουλάχιστον τοῦ κατωτέρου, εἶναι ὁ ναός. Μέσ' στήν ἱερή ἀτμόσφαιρα τοῦ ναοῦ τά παιδιά ζοῦν κατανυκτικώτερα τήν ὥρα τοῦ μαθήματος. Ἐπειδή ὁμως στούς ναούς τῶν πόλεων δέν ὑπάρχει ἡ ἀπαιτούμενη ἡσυχία, γι' αὐτό ἀναγκαζόμεθα νά κάνουμε τό κατηχητικό μέσα σέ εἰδικές αθουσες. Στό ναό ἄλλοτε μπαινοβγαίνουν προσκυνητές τήν ὥρα τοῦ μαθήματος, ἄλλοτε οἱ ἱερεῖς ὀρίζουν δυστυχῶς μυστήρια τήν ὥρα τοῦ μαθήματος, ἄλλοτε ἐπίτροποι καί νεωκόροι προκαλοῦν θόρυβο, κι ἔτσι ἀποδεικνύεται ἀκατάλληλος ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ γιά κατηχητικό μάθημα. Εἶναι δυνατόν ὁμως νά χρησιμοποιεῖται ὁ ναός, ὅταν πρόκειται νά διδάξουμε θέματα ἀφορῶντα στή θ. λατρεία.

Κι ὄχι μόνον ὁ τόπος ὑποβοηθεῖ στή λειτουργική ἀγωγή τοῦ μαθητοῦ, ἀλλά καί ὁ χρόνος, ἡ κατάλληλη μέρα καί ὥρα. Ἡ Κυριακή εἶναι ἀπ' αὐτῆς τῆς πλευρᾶς ἡ πιό κατάλληλη μέρα. Βέβαια στίς πόλεις πολλά ἐμπόδια ὑπάρχουν γιά τό μάθημα κατά Κυριακή. Πολλοί γονεῖς παίρνουν τά παιδιά τους καί πηγαίνουν ἐκδρομές, ἱερεῖς δέν διευκολύνουν στό νά γίνεται μάθημα τήν Κυριακή κ. ἄ. Παρ' ὅλα αὐτό τό ἰδεῶδες γιά τά μικρά παιδιά εἶναι νά γίνεται τό μάθημα Κυριακή.

Κυριακά λέγονταν τά πρῶτα κατηχητικά σχολεῖα στή νεώτε-

ρη Ἑλλάδα καί Κυριακά πρέπει νά ναι. Μέσα στά ἱερά καθήκο-
ντα τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς πρέπει νά τοποθετοῦνται. Καί
σάν Κυριακό τό κατηχητικό συνδέεται μέ τή λειτουργία τῆς
Κυριακῆς. Ὁ κατηχητής κάνοντας τό μάθημα μετά τή θ. λει-
τουργία βρίσκει τήν εὐκαιρία νά ρωτήσῃ τά παιδιά μερικά
πράγματα σχετικά μέ τή λειτουργική ζωή. Π.χ. -Τί Κυριακή
ἔχουμε σήμερα; (Τελώνου καί Φαρισαίου, Ἀπόκρεων, Ὁρθοδο-
ξίας, Σταυροπροσκυνήσεως κ.λ.π.). -Τί Ἀπόστολος καί Εὐαγ-
γέλιο διαβάστηκε στήν ἐκκλησία; -Ποιός ἅγιος γιορτάζει; -Πό-
σα παιδιά ἐκκλησιάστηκαν; κ.τ.λ. Κι ὁ διος συμπληρώνει ὅ,τι
τά παιδιά δέν γνωρίζουν.

2. Γιά τή λειτουργική ἀγωγή θά πρέπει νά ἀφιερώνονται καί
ὠρισμένα εἰδικά μαθήματα. Δέν ἐννοῶ μαθήματα ξερά, ὅπως
εἶναι τά μαθήματα τῆς Λειτουργικῆς, πού κάνουν τά παιδιά
στά σχολεῖα, ὅπου μαθαίνουν μηχανικά καί ἀποστηθίζουν τά
ἄμφια τοῦ ἱερέα καί τοῦ ἐπισκόπου ἢ τά ἱερά σκεύη. Ὅχι τέτοια
μαθήματα. Κι αὐτά βέβαια θά τά μάθει τά μάθει τό παιδί, ἀλλά
μέσα στά πλαίσια ἐνός ζωντανοῦ λειτουργικοῦ μαθήματος.
Μιά περιγραφή ἀπ' τίς ἀγάπες καί τίς συνάξεις τῶν πρώτων
χριστιανῶν, ἢ ἀπ' τή ζωή τῶν κατακομβῶν, ἢ ἀπ' τίς μεγαλό-
πρεπες λειτουργίες τοῦ Βυζαντίου μέσ' τήν Ἁγία Σοφία, ἢ ἀπ'
τήν κατανυκτική ζωή τοῦ Κρυφοῦ σχολειοῦ, καί ἀπ' ἄλλες
πολλές σχετικές σκηνές τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας, δί-
νει πολλές ἀφορμές γιά λειτουργική ἀγωγή.

Μήν ξεχνᾶμε δέ, ὅτι τότε μόνο θ' ἀποκτήσουμε χριστιανούς
μέ βαθειά λειτουργική, μυστηριακή ζωή, ὅταν τοὺς μύησουμε
στήν ἀπλότητα καί κατάνυξη τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Καλά
εἶναι καί τά ὀλόχρυσά ἱερά σκεύη· καλές καί οἱ χρυσοῦφαντες
ἱερατικές κι ἀρχιερατικές στολές· καλά καί τά μεγαλόπρεπα
βυζαντινά μέλη· ἀλλ' ὑπάρχει ὁ μέγας φόβος, μέσα σ' αὐτά
νά χαθοῦν ἡ ἀπλότητα, ἡ ταπείνωση, ἡ κατάνυξη, τό ἱερό δέος.

Ἀπό μιά ἀγάπη πρὸς τὴ λατρεία καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὸν Κύριο τῆς δόξης ἔγιναν ὅλα αὐτά. Ἀλλὰ σήμερα χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ πολλοὺς μόνο γιὰ ἐπίδειξη. Καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια εἶναι σέ θέση νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν αὐτό. Γι' αὐτό ἡ διδασκαλία μας σχετικὰ μὲ τὴ μυστηριακὴ ζωὴ θάχει σάν πρότυπο τὴν κατασκευαστικὴ λειτουργία τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ὄχι τίς πομπώδεις τελετές τῶν μετέπειτα χρόνων.

3. Ἐκτός ἀπὸ τὰ εἰδικὰ μαθήματα, ἡ λειτουργικὴ ἀγωγή γίνεται καὶ εὐκαιριακά. Τόσες εὐκαιρίες μᾶς δίνει τὸ ὀρθόδοξο ἑορτολόγιο. Ὁ κύκλος τῶν ἑορτῶν εἶναι εὐκαιρίες γιὰ τὸν κατηχητὴ νὰ πεῖ δυὸ λόγια στὴν ἀρχὴ ἢ στὸ τέλος κάθε μαθήματος. Ἔτσι θὰ τοὺς πεῖ πότε μπαίνουμε στό Τριῶδιο, πότε μπαίνουμε στὴ Μεγάλῃ Σαρακοστή, πότε λέγονται οἱ Χαιρετισμοὶ καὶ πῶς χωρίζονται σέ στάσεις, πότε ἔχουμε Ψυχοσάββατο, πότε εἶναι τοῦ Μεγάλου κανόνος, ποιές εἶναι οἱ Κυριακὲς τοῦ Τριωδίου, ποιές τοῦ Πεντηκοσταρίου, πότε νηστεύουμε κ.λ.π.

4. Ἐνας ἄλλος τρόπος λειτουργικῆς ἀγωγῆς εἶναι οἱ ὕμνοι τῆς Ἐκκλησίας. Πολλὴ συζήτηση γίνεται πάνω στό θέμα: Ὑμνοὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἢ τραγούδια νὰ λέγονται στὰ Κατηχητικά; Ὑπάρχουν πολλοί, πού δέν θέλουν ν' ἀκούγονται τραγούδια στὰ Κατηχητικά. Εἶναι, λένε, προτεστάντικα, κοσμικά, δέν ἐπιτρέπεται νὰ λέγονται σέ ὀρθόδοξα κατηχητικά σχολεῖα. Ἔχουμε τέτοιο ὕμνολογικὸ πλοῦτο, ὥστε δέν κάνει νὰ δανειζόμαστε ἀπ' τὴν κοσμικὴ ποίηση τραγούδια. Καὶ μερικοὶ μάλιστα ἀπαγορεύουν τελείως τὰ τραγούδια στὰ κατηχητικά!...Κι ἀντίθετα, ὑπάρχουν ἄλλοι, πού ὑποτιμοῦν τελείως τὸ ὕμνολόγιο τῆς Ἐκκλησίας καὶ λένε: Τὰ παιδιὰ θέλουν τραγούδια, δέν θέλουν μουρμουρίσματα. Θέλουν ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια, δέν θέλουν θρηνωδίες. Θέλουν τραγούδι στὴ γλώσσα τους, ὄχι ἀκατάληπτους σέ περιεχόμενον ὕμνους...

Νομίζω πῶς κι οἱ δυὸ θέσεις εἶναι ἀκραῖες. Τό ὅτι οἱ ὕμνοι

τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀπείρως ἀνώτεροι ἀπ' τὰ νεώτερα χριστιανικά τραγούδια σέ κάλλος, σέ ρυθμό, σέ περιεχόμενο καί πρό παντός σέ πνευματικό βάθος καί θεολογία, καμμιά ἀμφιβολία. Οἱ ὕμνοι παρουσιάζουν τήν πραγματικότητα: Ἄμαρτία, μετάνοια, σωτηρία. Ἐνῶ στά τραγούδια πολλές φορές ἐπικρατεῖ τό ρομαντικό στοιχεῖο, παρουσιάζεται σ' αὐτά μιά ἰδανική κατάσταση, πού κρύβει μέσα καί τόν ἀνθρώπινο ἐγωισμό.

Παρά ταῦτα ὁμως ἡ παιδική καί νεανική ψυχὴ θέλει καί τό ἐμβατήριο καί τό τραγούδι τοῦ ξεσηκωμοῦ, τῆς χαρᾶς, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἀγίας ἐπανάστασης. Μὴν ξεχνᾶμε, πὼς ὅλες οἱ νεανικές ὀργανώσεις πολιτικῶν ἰδεολογιῶν, καί μάλιστα οἱ μαρξιστικές καί κομμουνιστικές, χρησιμοποιοῦν εὐρύτατα τή μουσική καί τό τραγούδι. Γιατί λοιπόν ἐμεῖς δέν θά χρησιμοποιήσουμε καί τή νεώτερη χριστιανική ποίηση καί τήν ὡραία μουσική γιά νά δημιουργήσουμε ἱερά συναισθήματα στά παιδιά καί νά τά ξεσηκώσουμε σέ ἱερούς ἀγῶνες;

Μποροῦμε λοιπόν νά χρησιμοποιοῦμε τό τραγούδι στό Κατηχητικό. Ἄλλ' ὄχι μόνο τραγούδι. Οἱ ὕμνοι τῆς Ἐκκλησίας, καί μάλιστα μερικοί πού λέγονται συχνά κι ἔχουν βαθύτατο θεολογικό περιεχόμενο, πρέπει νά γίνουν κτῆμα τῶν κατηχητοπαίδων. Τό «Φῶς ἰλαρόν...» τοῦς Ἑσπερινοῦ, Ἡ δοξολογία τοῦ ὄρθρου, ὁ «Μονογενῆς Υἱός...» καί τό «Ἐδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν...» τῆς θ. λειτουργίας καί ἄλλοι εὐκαιριακοί ὕμνοι, ὅπως τό «Τῆ Ἑπερμάχω...», «Τήν ὡραιότητα τῆς παρθενίας σου...», «Εὐλογητός εἶ, Χριστέ ὁ Θεός...», «Σταυρός ὁ φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης...», καί τό ἀπολυτίκιο τοῦ Ναοῦ, νά μερικοί ὕμνοι πού μποροῦν τά παιδιά νά διδαχτοῦν, ὄχι μόνο τό μέλος, ἀλλά καί τό νόημά τους.

Ἡ συνέχεια καί τό τέλος εἰς τό ἐπόμενο μάθημα.